

QORTI TAL-MAGISTRATI (MALTA)

**MAGISTRAT DR.
GABRIELLA VELLA**

Seduta tad-9 ta' Jannar, 2012

Avviz Numru. 292/2006

Medistone Malta Export Ltd. (C-26530)

Vs

Express Freights Limited (C-13272)

Il-Qorti,

Rat l-Avviz ipprezentat mis-socjetà Medistone Malta Export Ltd. fit-2 ta' Ottubru 2006, permezz ta' liema titlob li s-socjetà Express Freights Limited tigi ikkundannata thallasha s-somma ta' erbat elef seba' mija tnejn u sebghin Lira Maltija (Lm4,772.00), skond ir-rata tal-kambju tal-31 ta' Lulju 2006, bilanc minn somma akbar, rapprezentanti l-ekwivalenti ta' STG 7,730.65, valur ta' merkanzija, liema merkanzija s-socjetà Express Freights Limited giet inkarigata li tittrasporta permezz ta' container bin-nuru AWSU 199432/0, izda liema merkanzija ma thallsitx mis-socjetà destinatarka unikament minhabba t-traskuragni, negligenza u imperizja tas-socjetà Express Freights Limited, kif ukoll minhabba n-nuqqas taghha li

tosserva r-regoli ta' garr ta' merkanzija u senjatament meta hija naqset milli titlob il-polza ta' imbarkazzjoni relattiva qabel ma rrilaxxjat il-merkanzija in kwistjoni, bl-imghax legali sad-data ta' l-effettiv pagament u bl-ispejjez, inkluzi dawk ta' l-ittri ufficjali datati 14 ta' Awissu 2002 u 26 ta' Gunju 2006, kontra s-socjetà Express Freights Limited;

Rat ir-Risposta tas-socjetà Express Freights Limited permezz ta' liema teccepixxi, in linea preliminari li: (i) l-azzjoni attrici hija preskritta, ossia *time-barred*, ai termini tar-regoli tal-garr applikabbli bejn is-socjetà konvenuta u s-socjetà attrici, senjatament il-Klawsola numru 17 tal-polza ta' kariku; u li (ii) hi ma hijiex il-legittimu kontradittur tas-socjetà attrici stante li jekk huwa minnu dak allegat mis-socjetà attrici, u cioè li l-merkanzija ma thallsitx mis-socjetà destinatarja ossia kompratrici, hija dik is-socjetà li hija responsabbli ghall-hlas tal-merkanzija u mhux is-socjetà konvenuta; u fil-mertu li (iii) jekk huwa minnu li l-merkanzija ma thallsitx mis-socjetà destinatarja, dan ma sehix minhabba xi tort jew nuqqas attribwibbli lis-socjetà konvenuta, izda minhabba l-fatt li l-merkanzija mibjugha mis-socjetà attrici lis-socjetà destinatarja/kompratrici kellha nuqqasijiet ta' xi xorta, u ghalhekk, indipendentement mill-agir tas-socjetà konvenuta, il-konsegwenzi ta' dawn in-nuqqasijiet fil-merkanzija ghandha tbaqthom is-socjetà attrici; (iv) ma huwix minnu li s-socjetà konvenuta agixxiet b'traskuragni, b'imperizja jew b'negligenza u ma kkommettiet ebda nuqqas fil-konfront tas-socjetà attrici, u ghalhekk ma hijiex responsabbli versu s-socjetà attrici; (v) jekk jirrizulta li sehew xi nuqqasijiet ta' xi xorta, dawn gew kommessi mis-socjetà estera EUF Group Limited ta' Essex, UK, ghal liema nuqqasijiet is-socjetà konvenuta ma tirispondix, u ghalhekk tinhtieg il-kjamata in kawza is-socjetà EUF Group Limited u dan anke ghall-kompletezza u l-integrità tal-gudizzju; u li (vi) is-somma pretiza ma hijiex dovuta stante li s-socjetà attrici ma haditx il-passi opportuni sabiex timmitiga d-danni allegatament sofferti minnha, kif kienet obbligata li taghmel;

Kopja Informali ta' Sentenza

Rat id-dokumenti annessi mar-Risposta tas-socjetà konvenuta u markati Dok. A u Dok. B1 u B2¹;

Rat li b'Digriet datat 23 ta' Mejju 2007², giet michuda t-talba tas-socjetà konvenuta għall-kjamata in kawza tas-socjetà estera EUF Group Limited;

Semghet ix-xhieda ta' Mario Manara moghtija waqt is-seduti tad-9 ta' Mejju 2007³ u ta' l-24 ta' Frar 2009⁴ u semghet ix-xhieda ta' Mark Barbara moghtija waqt is-seduta tat-23 ta' Mejju 2007⁵ u rat id-dokumenti ipprezentati minnu u markati Dok. MB sa' Dok. MB3 minn fol. 36 sa' 43 tal-process; rat l-ittri ufficjali datati 14 ta' Awissu 2002 u 20 ta' Gunju 2006 rispettivament, ipprezentati mis-socjetà attrici fil-5 ta' Gunju 2007⁶; semghet ix-xhieda ta' Kevin Filletti moghtija waqt is-seduta tal-5 ta' Guju 2007⁷ u x-xhieda ta' David Fleri Soler moghtija waqt is-seduti tat-18 ta' Gunju 2007⁸ u tas-7 ta' Frar 2008⁹; semghet ix-xhieda ta' Francis Vella moghtija waqt is-seduti tat-3 ta' Marzu 2008¹⁰ u tal-5 ta' Guju 2008¹¹ u rat id-dokumenti esebiti mill-istess Francis Vella markati Dok. FV1 sa' Dok. FV8 a fol. 73 sa' 82 tal-process u Dok. FV a fol. 104 tal-process; semghet ix-xhieda ta' Kevin Galea Souchet moghtija waqt is-seduta tal-5 ta' Gunju 2008 u rat l-ittra datata 1 ta' Frar 2002 markata Dok. "PMG" ipprezentata mis-socjetà konvenuta fil-5 ta' Guju 2008; u semghet ix-xhieda ta' Mario Sant moghtija waqt is-seduta ta' l-20 ta' Jannar 2009¹²;

Rat in-Nota ta' Sottomissjonijiet tas-socjetà attrici a fol. 119 sa' 129 tal-process u rat in-Nota ta' Sottomissjonijiet tas-socjetà konvenuta a fol. 133 sa' 142 tal-process;

---

¹ Fol. 14 sa' 16 tal-process.

² Fol. 31 tal-process.

³ Fol. 28 sa' 30 tal-process.

⁴ Fol. 115 sa' 117 tal-process.

⁵ Fol. 32 sa' 35 tal-process.

⁶ Fol. 45 sa' 47 tal-process.

⁷ Fol. 48 sa' 49 tal-process.

⁸ Fol. 57 sa' 59 tal-process.

⁹ Fol. 62 sa' 64 tal-process.

¹⁰ Fol. 67 sa' 72 tal-process.

¹¹ Fol. 100 sa' 101 tal-process.

¹² Fol. 108 sa' 111 tal-process.

Rat l-atti l-oħra kollha tal-kawza;

Ikkunsidrat:

Bl-azzjoni odjerna s-socjetà attrici titlob li s-socjetà konvenuta tigi kkundannata thallasha s-somma ta' Lm4,772.00, ekwivalenti għal STG7,730.65 skond ir-rata tal-kambju tal-31 ta' Lulju 2006, rapprezentanti valur ta' merkanzija li s-socjetà konvenuta kienet inkarigata biex tittrasporta premezz ta' container bin-numru AWSU 199432/0, għal liema merkanzija però s-socjetà attrici baqghet ma thallsitx mis-socjetà destinatarja unikament minhabba traskuragni, negligenza u imperizja tas-socjetà konvenuta u minhabba nuqqas da parte ta' l-istess socjetà konvenuta li tosserva r-regoli ta' garr ta' merkanzija, senjatament in-nuqqas li titlob il-polza ta' imbarkazzjoni relattiva qabel ma' l-merkanzija giet rilaxxjata. Is-socjetà konvenuta tilqa' għat-talba attrici b'diversi eccezzjonijiet, fosthom l-eccezzjoni preliminari li *l-azzjoni attrici hija preskritta ossija time barred u dan ai termini tar-regoli tal-garr applikabbli bejn il-partijiet kontendenti (Dok. A u B) Klawsola 17*¹³.

Ir-regoli tal-garr li tagħmel referenza għalihom is-socjetà konvenuta essenzjalment huma l-kondizzjonijiet tal-polza ta' karigu mahruġa mis-socjetà konvenuta *qua* "carrier" favur is-socjetà attrici *qua* "consignor" f'Malta fil-31 ta' Ottubru 2000, esebita a fol. 14 sa' 16 tal-process u l-Klawsola 17 li għaliha ssir referenza tipprovdi li *the Freight Forwarder shall, unless otherwise expressly agreed, be discharged of all liability under these conditions unless suit is brought within 9 months after the delivery of the goods, or the date when the goods should have been delivered, or the date when in accordance with Clause 6.4 failure to deliver the goods would give the consignee the right to treat the goods as lost.*

Is-socjetà konvenuta tikkontendi li l-azzjoni attrici hija preskritta in kwantu giet ipprezentata ferm wara t-terminu ta' disa' xhur kontemplat fl-imsemmija Klawsola. Is-socjetà

---

¹³ Fol. 12, 14 sa' 16 tal-process.

attrici da parte taghha tikkontesta din l-eccezzjoni tas-socjetà konvenuta billi tikkontendi li l-Klawsola 17 u l-limitazzjoni ta' responsabilità tal-vettural minnha rizzultanti, ma tistax tigi applikata: (i) in kwantu disposizzjoni nulla fil-ligi peress illi timmira biex tnaqqas it-terminu ta' preskrizzjoni effettivament applikabbli ghal kaz in ezami, ossia t-terminu ta' hames snin a tenur ta' l-Artikolu 2156(f) tal-Kap.16 tal-Ligijiet ta' Malta; u li fi kwalunkwe kaz (ii) hija klawsola ta' ezoneru li fic-cirkostanzi partikolari ta' dan il-kaz – minhabba n-negligenza, traskuragni u imperizja tas-socjetà konvenuta fl-esekuzzjoni ta' l-inkarigu lilha moghti - ma tistax tigi enforzata¹⁴.

Fin-Nota ta' Sottomissjonijiet taghha s-socjetà konvenuta tirribatti dak affermat u sottomess mis-socjetà attrici in opposizzjoni ghall-eccezzjoni preliminari minnha sollevata, billi tghid li: (i) il-polza ta' karigu hija dokument essenzjali fir-regolamentazzjoni tar-relazzjoni bejn partijiet koncernati fil-garr ta' merkanzija u bhala tali torbot lill-partijiet involuti fin-negozju partikolari; (ii) il-polza ta' karigu in kwistjoni *hija tat-tip li jissejjah "BIFA Negotiable FIATA Multimodal Transport Bill of Lading Issued Subject to UNCTAD/ICC Rules for Multimodal Transport Documents (ICC Publication 481) ... Dan ifisser li l-polza ta' karigu de quo, u l-kondizzjonijiet li jirregolawh, huwa wiehed ta' tip standard u universali maghmul taht ir-regoli tal-United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD) flimkien ma' l-International Chamber of Commerce (ICC) u li huma sottoskritti u applikati mad-dinja kollha mill- International Federation of Freight Forwarders Associations (FIATA) u l-membri taghha, u l-British International Freight Association (BIFA) fost ohrajn;* (iii) is-socjetà attrici già kienet in precedenza hadmet mas-socjetà konvenuta u dejjem intuzat din it-tip ta' polza ta' karigu bl-istess termini u kondizzjonijiet; (iv) kuntrarjament ghal dak pretiz mis-socjetà attrici, ma hemm xejn fil-Ligi li jimpedexxi li t-terminu ta' preskrizzjoni stipulat fil-Ligi jigi mqassar bi ftehim bejn il-partijiet koncernati; (v) is-socjetà attrici kien konxja mit-termini u kondizzjonijiet tal-polza ta' karigu u accettathom; (vi) klawsoli li jillimitaw it-terminu

---

¹⁴ Nota ta' Sottomissjonijiet tas-socjetà attrici.

entro liema ilment jista' jigi dirett fil-konfront tal-*carrier* huma accettati mill-Qrati Maltin u l-istess ma hassewx il-htiega li jqisuhom bhala illegali jew kontra l-ordni pubbliku; u (vii) il-Klawsola 17 ma hijiex klawsola ta' ezoneru mir-responsabilità peress illi *hemm bahar jaqsam bejn klawsola li tispecifica terminu ta' preskrizzjoni jew dekadenza u klawsola ta' ezoneru minn kull responsabilità*, u ghalhekk bhala tali mhux minnu li hija invalida.

Il-Qorti tibda billi tosserva li ghalkemm il-polza ta' karigu hija tat-tip ta' polza uzata mad-dinja kollha mill-International Federation of Freight Forwarders Associations u l-British International Forwarders Association u l-membri taghhom, il-kondizzjonijiet fil-polza ta' karigu mertu tal-kontestazzjoni jaghmlu referenza ghal *freight forwarder* u s-socjetà konvenuta tikkontendi li n-negozju principali taghha huwa dak ta' *freight forwarding*, fil-kaz in ezami l-fuzjoni tas-socjetà konvenuta ma kenitx dik ta' *freight forwarder* sic et simpliciter, izda kellha funzjoni ta' *carrier* peress illi l-inkarigu taghha ma kienx limitat biss ghal dak ta' *freight forwarding*, ossia bhala intermedjarju biex twassal il-merce minn Malta ghall-Ingilterra, izda indahlet ukoll ghat-trasport ta' l-istess merce b'dana li b'hekk assumiet il-funzjoni ta' *carrier*. In effetti fl-istess polza ta' karigu a fol. 14 tal-process, is-socjetà konvenuta hija indikata *as carrier* u dwar il-modalità ta-negozju Francis Vella, Direttur tas-socjetà konvenuta xehed, *f'kaz il-kaz is-socjetà attrici kienet inkarigatna sabiex ahna nikkonsenjaw il-merkanzija taghha go Liverpool l-Ingilterra. Baghtna container fl-istabbiliment tas-socjetà attrici fejn hemmhekk l-istess socjetà ghabbiet il-container bil-merkanzija taghha. Ghalqietha u ahna wassalniha sal-moll biex titghabba fuq il-vapur ghall-Liverpool. Darba l-container wasal Liverpool hemmhekk jiehu konsenja l-agenti taghna illi jiehdu hsieb li jikkonsenjaw il-merkanzija lid-destinatarju. L-agenti taghna f'Liverpool jisimhom EUF Group Limited. ... Il-container wasal Liverpool, hadu konsenja l-agenti taghna li huma però based Londra u minn hemmhekk wassluh Oldham ghand id-destintatarju. Din is-sistema ta' transport*

*ahna nafuha fil-mistier bhala "multimode system" fejn ghandek parti li ssir fuq l-art u parti li ssir fuq il-bahar*¹⁵.

Huwa fatt maghruf li f'operazzjonijiet kummercjali ta' din ix-xorta – ossia garr ta' merkanzija – ta' spiss dawk involuti fihom jassumu funzjoni u natura guridika diversa minn dik solita taghhom, kollox jiddependi skond il-funzjonijiet li jizvolgu. Kif inghad fis-sentenza fl-ismijiet **Atlas Insurance Agency Limited noe v. Gollcher Company Limited noe, Appell Civili Nru. 588/01** deciza mill-Qorti ta' l-Appell (Sede Inferjuri) fl-20 ta' Ottubru 2003, *dan hu hekk fil-kaz ta' agenziji marittimi, vetturali bil-bahar u anke freight forwarders. Solitament freight forwarder ghandu l-veste guridika ta' intermedjarju biex iwassal il-merce minn punt ta' destinazzjoni ghall-punt ta' destinazzjoni iehor f'operazzjoni triangolari li normalment tinvolvi l-ispedizzjonijiet u r-ricevitur. F'tali operazzjoni imbaghad jinserixxu ruhhom ukoll ir-rakkomandarju tal-vapur, l-agent u l-vettural bil-bahar. Hi però realtà wkoll illi freight forwarder jista' jkun hu wkoll it-trasportatur u allura l-oltre l-funzjoni solita tieghu ta' intermedjarju tal-merce u tat-twassil taghha hu jassumi wkoll il-funzjoni ancillari ta' vettural*¹⁶.

Dan kollu jfisser ghalhekk illi il-kondizzjonijiet kontenuti fil-polza ta' karigu fis-sehh bejn il-partijiet kontendenti – inkluzi l-kondizzjonijiet dwar *liability* u *limitation of liability* – ghandhom jigu interpretati fil-kwadru ta' relazzjoni bejn klijent – jew ahjar *consignor* – is-socjeta' attrici u l-vettural jew *carrier* ossia s-socjeta' konvenuta.

Minn ezami tal-polza ta' karigu fis-sehh bejn il-partijiet kontendenti jirrizulta li l-Klawsola Numru 7 intitolata "Paramount Clause" tipprovdi li: *these conditions shall only take effect to the extent that they are not contrary to the mandatory provisions of International Conventions or national law applicable to the contract evidenced by this FBL – Klawsola 7.1 u The Hague Rules contained in the International Convention for the unification of certain rules relating to Bills of Lading, dated Brussels 25th August*

¹⁵ Xhieda moghtija waqt is-seduta tat-3 ta' Marzu 2008, fol 67 sa' 72 tal-process.

¹⁶ Sottolinear tal-Qorti.

1924, or in those countries where they are already in force the Hague-Visby Rules contained in the Protocol of Brussels dated 23rd February 1968, as enacted in the Country of Shipment, shall apply to all carriage of goods by sea and also to the carriage of goods by inland waterways, and such provisions shall apply to all goods whether carried on deck or under deck.

Minn din il-klawsola jirrizulta car li l-kondizzjonijiet tal-polza ta' karigu huma soggetti u sekondarji ghal *mandatory provisions of International Conventions or national law applicable to the contract evidenced by this FBL* u ghall-*Hague Rules*, li bis-sahha ta' din l-istess Klawsola jinghataw forza kontrattwali bejn il-partijiet u jekk wahda jew iktar mill-kondizzjonijiet tal-polza ta' karigu jmorru kontra dak prodvut fil-Konvenzjonijiet Internazzjonali jew fil-Ligi nazzjonali applikabbli ghall-polza, u kontra l-*Hague Rules*, huma dawn li jipprevalu u mhux il-kondizzjoni tal-polza.

Il-polza ta' karigu in kwistjoni, li inharget f'Malta u li tirreferi ghal trasport ta' merkanzija minn Malta ghall-Ingilterra, senjatament ghal Oldham, hija regolata fil-Ligi nostrali b'dak provdut fl-Att dwar il-Garr tal-Merkanzija bil-Bahar, Kap.140 tal-Ligijiet ta' Malta, li inkorpora l-*Hague Rules* fis-sistema guridika nostrali – *f'dan l-Att "ir-Regoli" jfissru r-regoli dwar il-poloż tat-taghbija, imnizzlin fl-Iskeda li tinsab ma' dan l-Att (Artikolu 2), ghad illi fil-Kodici tal-Kummerc jista' jkun hemm xi disposizzjonijiet kuntrarji, ir-Regoli jkollhom seh, skont id-disposizzjonijiet ta' dan l-Att fuq u dwar il-garr ta' merkanzija bil-bahar fuq kull bastiment uzat ghal dak l-iskop u li jkun qed igorr merkanzija minn Malta ghal port iehor, imma mhux jekk dak il-bastiment ikun qed igorr merkanzija fl-ibhra ta' Malta, jigifieri minn gzira ghall-ohra jew minn naha ghall-ohra ta' wahda mill-gzejjer (Artikolu 3).*

Ghalhekk ma hemmx dubju li l-polza ta' karigu fis-sehh bejn il-partijiet kontendenti hija soggetta u sekondarja ghall-*Hague Rules* u ghaldaqstant ghandu jigi determinat jekk il-Klawsola 17 invokata mis-socjeta' konvenuta hijiex konformi ma' dak provdut fl-imsemmija Regoli dwar il-

materja ta' responsabilitajiet u dmirijiet tal-vettural, u b'hekk tistax tezonerha minn kull responsabilità fil-konfront tas-socjetà attrici.

L-Artikolu III (8) tal-Hague Rules jipprovdi li *f'kull kaz il-vettural u l-bastiment ikunu mehlusin minn kull responsabbiltà dwar telf jew hsara kemm-il darba ma ssirx kawza fi zmien sena mill-kunsinna tal-merkanzija jew mid-data meta l-merkanzija jkun imissha giet kunsinnata*¹⁷ filwaqt illi l-Klawsola 17 invokata mis-socjetà konvenuta timponi terminu ghall-azzjoni fil-konfront taghha ta' disa' xhur dekoribbli mill-konsenja tal-merce jew mid-data meta l-merce suppost giet konsenjata jew mid-data meta l-merce ghandha titqies bhala mitlufa.

Huwa bilwisq evidenti li t-terminu stipulat fil-polza ta' karigu fis-sehh bejn il-partijiet kontendenti huwa iqsar mit-terminu stipulat fil-Hague Rules u ladarba l-kondizzjonijiet tal-polza ta' karigu huma soggetti u sekondarji ghall-Hague Rules, fejn fl-Artikolu III(8) jipprovdu *kull klawsola, patt jew ftehim f'kuntratt ta' garr li jehilsu lill-vettural jew lill-bastiment mir-responsabbiltà ghal telf jew hsara lil jew dwar merkanzija li jsiru minhabba traskuragni, htija jew nuqqas fid-drittijiet u fl-obbligi msemmijin f'dan l-Artikolu, jew li jnaqqas dik ir-responsabbiltà xort'ohra milli kif hemm f'dawn ir-Regoli, jkunu nulli u ma jiswews u ma jkollhom ebda effett. Beneficcju ta' assicurazzjoni jew klawsola ta' din ix-xorta, ghandhom jitqiesu li huma klawsola li tehles lill-vettural mir-responsabbiltà, ghandu jigi determinat liema miz-zewg termini jipprevali, dak konvenzjonali miftiehem bejn il-partijiet jew dak legali stabbilit fir-Regoli.*

Kwistjoni simili hafna ghal dak in ezami giet tratatta mill-Qorti ta' l-Appell fis-sentenza fl-ismijiet **John Galdes noe v. James Gollcher et noe, Citaz. Nru. 714/92** u fis-sentenza fl-ismijiet **Dr. Robert Staines noe v. Vivian Bianchi et noe**¹⁸, entrambe decizi fis-7 ta' April 1998 u gie hemm stabbilit illi *fid-dawl tad-dottrina u tal-gurisprudenza estera li giet citata, ma jista' jkun hemm l-*

¹⁷ Sottolinear tal-Qorti.

¹⁸ Kollezzjoni ta' Decizjonijiet tal-Qrati Superjuri ta' Malta, Vol. LXXXII – II (Sez.1) – 83.

ebda dubbju ragonevoli li t-terminu konvenzjonali ta' disa' xhur stabbilit fil-polza tal-kariku fil-kaz odjern ghandha titqies bhala nulla u bla effett legali ghaliex effettivament tnaqqas bi tleth xhur it-terminu li fih id-destinatarju jista' jintavola l-kawza tieghu ghar-risarciment tad-danni. Bi klawsola bhal din, il-vettural ikun qieghed inaqqas ir-responsabilita' tieghu billi jakkorcja w jnaqqas bi pregudizzju tad-drittijiet tad-destinatarju [fil-kaz in ezami ta' l-ispedizzjonier] miz-zmien utili moghti lilu espressament mill-ligi, li matulu hu jkun jista' jissalvagwadja adegwament id-drittijiet tieghu bl-esercizzju ta' l-opportuna azzjoni. Il-Hague (Visby Rules) [ir-Regoli applikabbli f'dik il-kawza] jistabilixxu r-responsabilitajiet minimi tal-vettural u ma huwiex lecitu li dan inaqqas ir-responsabilita' tieghu oltre dak stabbilit fl-istess regoli. Fil-fehma tal-Qorti, jezisti verament 'repugnancy' bejn il-klawsola 30 tal-polza ta' kariku w it-tielet inciza tal-paragrafu 6 ta' l-Artikolu III tal-Hague Visby Rules. Ghalhekk it-terminu konvenzjonali ta' disa' xhur irid bilfors jigi skartat u minflok jigi applikat it-terminu legali ta' sena skond l-imsemmija regoli¹⁹.

Fis-sentenza **Galdes noe v. Gollcher et noe** l-Qorti ta' l-Appell dahlet fil-fond f'din il-kwistjoni u anke trattat il-gurisprudenza konfliggenti moghtija mill-Qrati nostrali fir-rigward wara li giet pronuncjata s-sentenza **Avukat Dottor Austin Sammut nomine v. James G. Gollcher et noe et**, mill-Qorti tal-Kummerc fl-10 ta' Meju 1990 u konfermata mill-Qorti ta' l-Appell fit-22 ta' Gunju 1994, u wara konsiderazzjonijiet ferm mirquma waslet ghamlet is-segwenti osservazzjonijiet, osservazzjonijiet li, din il-Qorti taqbel ghal kollox magghom: *din is-sentenza [b'referenza ghas-sentenza Sammut noe v. Gollcher et noe, tabbraccja t-tezi li l-vettural ma jistax jinkludi fil-polza ta' kariku klawnsoli ta' ezoneru jew klawnsoli li jillimitaw ir-responsabilita' tieghu; derivanti minn htija, nuqqas ta' osservanza tad-doveri tieghu stabbilita fil-Hague Rules. Sa' hawn, din il-Qorti naturalment tikkondividi dana kollu. Ma taqbilx però fejn is-sentenza kreat distinzjoni meta ritjeniet li l-projbizzjoni kontenut fil-para.8 tal-Artikolu III*

---

¹⁹ Sottolinear tal-Qorti.

ma tolqotx id-dritt ta' azzjoni, bil-konsegwenza naturali li lill-vettural gie rikonoxxut id-dritt li huwa jista' jinkludi fil-polza klawnsoli li jikkondizzjonaw u jillimitaw id-dritt ta' azzjoni moghti lid-destinatarju tal-merkanzija fil-Hague Rules, u kif salvagwardat fl-istess regoli. Is-sentenza tat-22 ta' Gunju 1994 fuq imsemmija, tidher li poggiet l-enfazi kollu fuq dik il-parti tal-Para 8 ta' l-Artikolu III li tipprjobixxi l-eskluzjonijiet tar-responsabilità tal-vettural, u ma tidherx li tat l-importanza misthoqqa lill-fatt li l-istess dispozizzjoni ugwalment tipprojbixxi l-limitazzjoni tar-responsabilità tal-vettural jew tal-vapur. Fil-fehma konsiderata tal-Qorti, ftehim li jnaqqas il-perijodu ta' sena li fiha tista' titmexxa azzjoni skond il-para 6 ta' l-istess Artikolu III, huwa ftehim li fih innifsu jinkorpora limitazzjoni ta' responsabilità, li teffettwa d-dritt sostantiv u mhux biss dak procedurali. Huwa proprju ghalhekk li d-distinzjoni krea ta fl-istess snetenza, ma tidhirx konvincenti. Il-Qorti tikkonfessa li mir-ricerki li lahqet ghamlet, imkien ma sabet tali distinzjoni. Fil-fehma tal-Qorti tali distinzjoni hija wahda piuttost artificjali, u kieku kellha tigi adottata, uhud mill-iskopijiet ewlenin tal-Hague Rules jigu stultifikati. Kif jinghad fis-sentenza "Encyclopedia Britannica Inc v. Hong Kong Producer (1969) 2 Lloyd's Rep. 536: "The purposes behind ... the Hague Rules ... were to achieve a fair balancing of the interest of the carrier on the one hand, and the shipper, on the other, and also to effectuate a standard and uniform set of provisions for ocean bills of lading ..." Il-Qorti jidhrilha li t-twissija moghtija minn Lord MacMillan fil-kaz Stagline Ltd v. Foscolo, Mango & Co. Ltd (1931) All E.R. Rep f'pagna 67, hija rilevanti anke ghall-kaz odjern: "It is important to remember that the Act of 1924 was the outcome of an International Conference and that the Rules in the schedule have an international currency ... I tis desirable in the interest of uniformity ... that the language of the Rules should be construed on broad principles of general acceptance". Is-sentenza tat-22 ta' Gunju 1994 osservat li l-Hague-Visby Rules jikkontemplaw l-possibilità li l-partijiet jiftehmu fuq perjodu itwal mis-sena li jissemma' fil-Hague Rules, izda li fawn, ma jsemmu xejn dwar jekk il-partijiet jistghux jiftehmu fuq perijodu iqsar. Il-Qorti qalet li ma kien hemm l-ebda konflitt projbittiv u ghalhekk ma kien hemm x'jindika li

effettivamente il-partijiet kienu projbiti milli jistipulaw perjodu iqsar. Din il-Qorti thoss doveruz li tosserva li l-fakultà li r-Rules jaghtu lill-partijiet li jestendu t-termini ta' sena ghall-intavolar tal-proceduri, proprjament, hija fakultà moghtija lilhom after the cause of action has arisen, u mhux qabel. Din il-Qorti tahseb li dan huwa indikattiv tal-iskop tar-regoli li jkun hemm uniformità fil-kondizzjonijiet tal-polza ta' kariku. Il-Qorti hija tal-fehma li implicitament ir-regoli jipprojbixxu tnaqqis tal-perijodu preskrittiv, ghalkemm dan ma jinghadx espressament. Jiswa li tigi citata hawn l-osservazzjoni ta' Lord Deplok maghmula fil-kaz "The Morviken" (1983), Lloyd's Rep. f'pagna 5: "[The Rules] should be given a purposive rather than a narrow literalistic construction, particularly whenever the adoption of a literalistic construction would enable the stated purpose of the international convention, viz the unification of domestic law of the Contracting States relating to bills of lading, to be evaded by the use of colourable devices that, not being expressly referred to in the Rules, are not specifically prohibited". In parentesi jizdied jinghad li f'dan il-kaz ("The Morviken"), il-Qorti Ingliza ma applikatx klawsola fil-polza tal-kariku li kienet tistipula l-applikazzjoni tal-ligi u tal-gurisprudenza tal-Qorit Olandiza, billi, b'din il-klawsola, il-vettural kien effettivamente qieghed inaqqas ir-responsabilità tieghu taht il-Hague-Visby Rules. Li kieku l-Qorti Ingliza ghamlet id-distinzjoni bejn id-dritt sostantic u d-dritt ta' azzjoni, li giet accennata fis-sentenza in kwistjoni tat-22 ta' Gunju 1994, kieku l-Qorti Ingliza qatt ma setghet tasal ghall-konkluzjoni li waslet ghaliha fis-sentenza taghha. Fl-ahharnett il-Qorti sejra taghlaq billi ticcita uhud mill-kummenti li ghamel l-Avukat Dottor Max Ganado fil-konfront tas-sentenza tat-22 ta' Gunju 1994 u li huma riportati fil-Lloyd's Maritime and Commercial Law Quarterly (part 1, Frar 1995 f'pagna 26 u 27) billi din il-Qorti taqbel sostanzjalment maghhom: "This judgement effectively means that, if an action is 'time barred' in Malta by a three, six or nine month time var in a bill of lading, plaintiffs would take action in other courts which may have jurisdiction, in other countries, to obtain a remedy where the action is not yet time barred and where such clause would be considered invalid. This would not help any party to a dispute when Malta is in fact the most

appropriate forum to deal with a claim. Neither the Commercial Court nor the Court of Appeal refer to any decision of other courts applying laws identical to Maltese Law in order to achieve uniformity at least with the majority of foreign courts on this issue. Nor do they place any limitation on the principle of freedom of contract and it would seem that theoretically even a one week time bar for suit would be valid. If the issue of strict or short time bars does not contain an element of public policy in favour of potential claimants – namely the shippers the Hague Rules set out to protect – there is very little space for arguments for a consignee or his insurers faced with a very short time bar in a bill of lading. Although the courts have been explicit in finding that excluding or lessening liability is distinct from determining the time for suit – and so the Hague Rules Art III r.8 does not apply to time for suit – it remains arguable that a clause which discharges the carrier from all liability in respect of loss or damages three months before the Hage Rules do is any different from a clause which does so from the very outset. It is a rather disturbing fact that this diversity in opinion does exist among courts of different countries on such an important point. The matter will be resolved to some extent as more and more countries adopt the Hamburg Rules. These rules apply a two year time bar and the equivalent in the Hamburg Rules of Art. III r. 8 make it clear that this time period is mandatory and cannot be derogated from. In the meantime only the courts can achieve uniformity by seeking to find common grounds for conclusions on points of law.

Applikati dawn il-konsiderazzjonijiet għall-kaz in ezami, il-Qorti tikkonkludi li l-Klawsola 17 invokata mis-socjetà konvenuta hija nulla u bla effett legali għaliex kuntrarjament għal dak dispost fil-Hague Rules, tnaqqas bi tlett xhur it-terminu li fih is-socjetà attrici tista' tintavola azzjoni għar-risarciment ta' danni kontra tagħha. Għaldaqstant l-eccezzjoni preliminari sollevata mis-socjetà konvenuta għandha tigi michuda.

Fid-dawl ta' dak kollu appena osservat u tal-konkluzzjoni appena raggunta minn din il-Qorti dwar l-inapplicabilità tal-

Klawsola 17 tal-polza ta' kariku fis-sehh bejn il-partijiet kontendenti, naturalment jinsorgi l-kwezit jekk din il-Qorti ghandhiex o meno tikkonsidra l-effetti u l-impatt ta' dak dispost fl-Artikolu III(6) tal-Hague Rules fuq l-azzjoni attrici. Fil-fehma tal-Qorti, nonostante dak osservat dwar l-applikabilità ta' l-Artikolu III(6) tal-Hague Rules fejn Klawsola parallela fil-polza ta' kariku tigi dikjarata nulla u bla effetti fil-Ligi, fil-kaz in ezami tali Regola xorta wahda ma jistax jigi applikat u dana ghas-segweni ragunijiet.

Jibda biex jinghad illi t-terminu ta' sena kontemplat fl-Artikolu III(6) tal-Hague Rules huwa meqjus minn xi awturi bhala terminu ta' preskrizzjoni u mhux ta' dekadenza, u dana kif jirrizulta mill-precitata sentenza **John Galdes noe v. James Gollcher et noe** fejn gie osservat illi *huwa utili li jigi riprodott hawn il-kumment ta' Giorgio Righetti li jinsab fit-test Trattato di Diritto Marittimo (parte seconda f'pagna 790 u 791). Ta' min jispiega li Righetti, gurista li gej minn pajjiz, bhal taghna li hu civilista, qed jikkumenta dwar in-natura u l-indole tal-"Limitation of Action" l-aktar mill-aspett jekk il-koncett anglo sassonu jista' jigi meqjus bhala l-aktar affini mal-koncett civilista tal-preskrizzjoni jew tad-dekadenza:- "Si è affermato, nella nostra giurisprudenza (u hawn l-attur jirreferi ghal sentenza moghtija mill-Qorti ta' l-Appell ta' Genova fil-15 ta' Mejju 1953) che la limitation of action sarebbe un istituto ibrido, con caratteristiche sue proprie che impedirebbero di parificarlo tanto alla prescrizione quanto alla decadenza disciplinate dalla legge civile italiana; che non vi sarebbe dubbio che la limitation ignori (sic) sia la sospensione che l'interruzione; che essa, semmai potrebbe, perciò ravvicinarsi piuttosto alla decadenza che alla prescrizione; che si tratterebbe perciò di semplice raddomilianza e non di identità. La ratio dell'istituto anglosassone, per quell che concerne la dua disciplina legale, è invece identico a quello della nostra prescrizione consistendo nel favorire la vertezza delle situazioni di diritto consolidate nel tempo: interest reipublicae ut sit finis litium. Ossia "l'ordinario effetto del passare del tempo è quello di estinguere non solo le azioni ma anche i diritti" [The Aries (1977) 1. Lloyd's Rep. 334 (Hol L); The Virgo (1978) 2. Lloyd's Rep. 167] Non deve quindi trarre in inganno il nome dell'istituto:*

“La limitazione della azione” non ha gioco forza un carattere strettamente processuale. L-awtur isostni li natura tat-terminu ta' sena stabbilit fir-regola 6 ta' l-Artikolu III tal-Hague-Visby Rules tikkorrispondi sostanzjalment ghall-koncett tal-preskrizzjoni fil-Ligi Taljana, ghalkemm il-gurisprudenza tal-Qrati Taljani, prevalentement tadotta s-soluzzjoni tad-dekadenza. L-awtur jghid li dan it-terminu: “deve considerarsi un termine di prescrizione soggetto, per specifiche disposizione di legge, ad un particolare regime per quanto attieni alla sua prorogabilità e alla sua interruzione”.

Kemm-il darba t-terminu ta' sena prefiss fl-Artikolu III(6) tal-Hague Rules jitqies bhala terminu ta' preskrizzjoni, il-Qorti necessarjament ghandha tikkonsidra l-portata tal-principju guridiku li *minhabba dak li jipprovdi l-artikolu 2111 tal-Kap.16, il-Qorti hija marbuta li tqis biss il-preskrizzjoni specifika mressqa mill-imharrek u ma tistax minn rajha tqis li jezisti terminu preskrittiv iehor (ukoll jekk dan jezisti) ghaliex, jekk isir dan, il-Qorti tkun qeghda tindahal u tissupplixxi ghall-parti eccipjenti f'materja odjuza li fiha ma tistax tiehu inizzjattiva²⁰. Fid-dawl ta' dan il-principju hu evidenti li l-Qorti hija prekluzza milli tikkonsidra terminu preskrittiv iehor oltre dak invokat mis-socjeta' konvenuta, u b'hekk ma tistax tidhol fil-kwistjoni jekk l-azzjoni attrici hijiex preskritta bid-dekors ta' dak it-terminu.*

Madanakollu però din il-Qorti ma taqbilx ma' dak osservat mill-awtur citat mill-Qorti ta' l-Appell fis-sentenza **John Galdes noe v. James Gollcher et noe**, cioè li t-terminu ta' sena prefiss fl-Artikolu III(6) tal-Hague Rules huwa terminu ta' preskrizzjoni u mhux ta' dekadenza. Huwa principju stabbilit fis-sistema guridika nostrali li *quando la legge stabilisce un termine entro cui un atto si deve compiere quell termine, anziche di prescrizione, è terminu di decadenza, nel senso che, decorso quell terminu, quell'atto non sarebbe più ammissibile. La dottrina pone il criterio distintivo in ciò che, se la disposizione che assegna un termine per l'esperimento non dica*

---

²⁰ Ronald Naudi noe v. Unispeed Shipping and Forwarding Limited, Citaz. Nru. 2264/00 deciza mill-Prim' Awla tal-Qorti Civili fis-26 ta' Gunju 2003.

espressamente che si tratta di prescrizione, o non abbia i caratteri di questa, si tratterà di una decadenza²¹.

Kif già iktar 'il fuq osservat, il-Hague Rules gew introdotti fi u jiformaw parti mill-Ligi nostrali bis-sahha tal-Kap.140 tal-Ligijiet ta' Malta u b'hekk fid-dawl tal-principju guridiku appena citata, ladarba t-terminu entro liema ghandha tigi istitwita azzjoni kontra l-vettural jew il-vapur huwa stabbilit bil-Ligi u tali terminu ma ghandux il-karatteristici soliti tal-preskrizzjoni – ad ezempju kif insibuhom fil-provvedimenti dwar il-preskrizzjoni fil-Kodici Civili – tali terminu huwa wiehed ta' dekadenza. Din il-konsiderazzjoni twassal ghal konsiderazzjoni ohra u cioè li *qua* terminu ta' dekadenza, il-Qorti tista' *ex officio*²² tidhol fil-kwistjoni dwar jekk l-azzjoni attrici fil-konfront tas-socjetà konvenuta hijiex perenta bid-dekors ta' sena kif prefiss fl-Artikolu III(6) tal-Hague Rules.

Wara li kkunsidrat it-termini entro liema giet impostata l-azzjoni attrici fil-konfront tas-socjetà konvenuta u wara li kkunsidrat it-test ta' l-Artikolu III(6) tal-Hague Rules, il-Qorti hi tal-fehma li t-terminu ta' sena hemm stipulat xorta wahda ma huwiex applikabbli ghall-kaz in ezami.

L-Artikolu III(6) tal-Hague Rules jipprovdi li *kemm-il darba ma jinghatax avviz bil-miktub tat-telf jew hsara u tan-natura generali ta' dak it-telf jew dik il-hsara lill-vettural jew l-agent tieghu fil-port tal-hatt qabel jew waqt il-kunsinna tal-merkanzija fil-kustodja tal-persuna li jkollha dritt tirceviha bis-sahha tal-kuntratt tal-garr, jew, jekk it-telf jew hsara ma jkunux jidhru, fi zmien tlitt ijiem, dik il-kunsinna tkun prova prima facie tal-kunsinna mill-vettural tal-merkanzija kif indikata fil-polza tat-taghbija. M'hemmx ghalfejn jinghata l-avviz bil-miktub jekk meta giet mehuda l-merkanzija l-istat taghha gie ezaminat jew spezzjonat miz-zewg partijiet flimkien. F'kull kaz il-vettural u l-bastiment ikunu mehlusin minn kull responabbiltà dwar telf jew hsara kemm-il darba ma ssirx kawza fi zmien sena*

²¹ The Cargo Handling Co. Ltd. v. Messrs John Abela Limited, Appell Civili Nrul 394/01 deciza mill-Qorti ta' l-Appell (Sede Inferjuri) fis-7 ta' Lulju 2003.

²² Joseph Vella noe v. Anthony Migneco et noe, Citaz. Nru. 1616/93 deciza mill-Prim' Awla tal-Qorti Civili fid-9 ta' Gunju 2005.

mill-kunsinna tal-merkanzija jew mid-data meta l-merkanzija jkun imissiha giet kunsinnata. Fil-kaz li jkun hemm telf effettiv jew suspett ta' telf jew hsara, il-vettural u min jircievi l-merkanzija ghandu jaghtu lil xulxin il-facilitajiet kollha xerqin ghall-ispezzjoni u verifika tal-merkanzija.

Mit-test ta' l-Artikolu III(6) jirrizulta ferm car li dan jittratta dwar telf ta' jew hsara fil-merkanzija u l-azzjoni relattiva ghall-istess u ghalhekk it-terminu ta' sena hemm stipulat japplika ghal azzjoni kontra l-vettural minhabba telf ta' jew hsara fil-merkanzija. L-azzjoni odjerna però ma hijiex azzjoni kontra s-socjetà konvenuta minhabba telf jew hsara fil-merkanzija trasportata izda hija azzjoni ghad-danni sofferti mis-socjetà attrici b'konsegwenza tal-fatt li s-socjetà destintarja tal-merkanzija trasportata mis-socjetà konvenuta ma hallsitx ghall-istess merkanzija u dana minhabba, skond is-socjetà attrici, nuqqas u traskuragni da parte ta' l-istess socjetà konvenuta.

Il-vera natura ta' l-azzjoni attrici tohrog cara mix-xhieda ta' Mark Barbara, responsabbli mis-sales tas-socjetà attrici, moghtija waqt is-seduta tat-23 ta' Mejju 2007²³: *Fis-sena 2000 kellna ordni minn klijent taghha go Oldham l-Ingilterra u konna qabbadna lis-socjetà konvenuta sabiex din torganizza t-trasport minn Malta ghal Liverpool, imbaghad Liverpool ghal Oldham. L-aktar procedura safe ghal hlas hija l-letter of credit, illi kemm ghalina u kif ukoll ghall-klijent. F'dan il-kaz ahna nibghatu l-invoice, il-klijent imur il-Bank, ihallas dak l-invoice però dak l-ammont ikun iffriżat. Meta imbaghad tigi l-merkanzija, id-dokumenti jinghataw lill-klijent, il-klijent imur il-Bank, isir il-hlas il-Bank u l-Bank stess jaghtih dokumenti ohra li juri illi l-merkanzija giet imhallas u permezz ta' dawk id-dokumenti jkun jista' jitira l-merkanzija. F'dan il-kaz ghamilna din il-procedura, baghtna l-invoice u infethet leter of credit... Ix-xoghol wasal Liverpool u minn hemmhekk min kien responsabbli ghal container, halla l-merkanzija tohrog minghajr ma kellu d-dokumenti tar-rilaxx mill-Bank. Din hija kontra kull procedura tal-letter of credit. Peress illi l-*

---

²³ Fol. 32 sa' 35 tal-process.

letter of credit tkun miftuha ghal certa zmien, wara illi jaghlaq dan iz-zmien, il-klijent jista' jmur lura l-Bank u jitlob ir-refuzjoni tal-flus u ahna nibqghu b'xejn peress illi minnaha tal-Bank, minghajr in-notice of arrival jew dokumenti ohra li juri illi l-klijent ikun ircieva l-merkanzija lilna ma jhallasniex u dan huwa proprju dak illi gara f'dan il-kaz. Wara illi ahna hrigna l-invoice, il-klijent mar biha l-Bank u ghamel id-depozitu necessarju u harget il-letter of credit ghal certa zmien. Però meta waslet lill-merkanzija, il-klijent ma marx il-Bank bin-notice of arrival u dokumenti ohra sabiex il-Bank ikun jista' jhallas lilna u minflok, min kien responsabbli ghal container, halla l-merkanzija tigi rtirata minghajr id-dokumenti, biex b'hekk il-klijent ha l-merkanzija minghajr ma hallas ghalha. Din is-sitwazzjoni kienet one of, qatt ma ssir u allahares isir hekk ghax inkella jintilef kull fiducja fil-letter of credit. F'dan il-kaz, terga' il-klijent ha hames (5) fireplaces u halla l-kumplament hemmhekk. Jiena ppruvajt nara kif nista' inbiegh dawn il-fireplace biex ma nehux charges tal-container, però kellna nbieghuhom bi prezz specjali u ghalhekk ahna naqqasna t-talba tad-danni mis-socjetà konvenuta. Ahna pruvajna nigbru l-flus minghand il-kumpanija jew id-destinatarju tal-fireplaces però jidher illi din falliet u ma kienx hemm cans illi l-flus jigu rkuprati. Ahna dhalna f'diskussjoni mas-socjetà konvenuta sabiex nippruwaw insibu soluzzjoni ghal din il-vertenza. Però minnaha taghha, is-socjetà konvenuta bdiet twahhal fl-agent taghha l-Ingilterra. Veru li dan in-nuqqas sar minn dik innaha però ahna kkuntrattjana mal-Express Freight u mhux ma' xi kumpanija ohra... Wara li ahna rnexxielna inbieghu l-merkanzija illi kien fadal, ktibna lis-socjetà konvenuta fejn infurmajniha illi d-danni mitluba gew inqas.

Ladarba l-azzjoni attrici ma hijiex azzjoni ghat-telf jew hsara fil-merkanzija izda azzjoni ghad-danni minhabba nuqqas u traskuragni da parte tas-socjetà konvenuta, huwa evidenti li t-terminu ta' sena stabbilit fl-Artikolu III(6) tal-Hague Rules ma japplikax ghall-kaz in ezami.

In linea preliminari s-socjetà konvenuta teccepixxi wkoll²⁴ li ma hijjex il-legittima kontradittrici tas-socjetà attrici ghaliex *jekk huwa minnu dak allegat mis-socjetà attrici u cioè li "l-merkanzija ma thallsitx mis-socjetà destinatarja" (allura l-kompratrici ta' dik l-istess merkanzija), is-socjetà attrici messha harket tali socjetà kompratrici li wara kollox hija responsabbli fil-konfront ta' l-istess socjetà attrici ghall-prezz/valur ta' l-istess merkanzija.*

Fid-dawl tan-natura vera ta' l-azzjoni attrici jirrizulta evidenti li din l-eccezzjoni tas-socjetà konvenuta ma tisthoqqx li tigi milqugha. Mix-xhieda ta' Mark Barbara johrog car li s-socjetà attrici qed tfittex biex tirkupra d-danni minnha sofferti – konsistenti fil-valur ta' parti mill-merkanzija li baqghet ma thallsitx ghaliha – b'konsegwenza tal-fatt li d-destintarju originali tal-merkanzija baqa' ma hallasx ghaliha minhabba nuqqas u negligenza da parte tas-socjetà konvenuta. B'hekk fil-kuntest ta' dawn il-proceduri ma hemmx dubju li l-legittimu kontradittur tas-socjetà attrici hi s-socjetà konvenuta *qua* l-figura li kienet responsabbli mit-trasport u kustodja tal-merkanzija sakemm din tigi debitament rilaxxjata lid-destinatarju.

Ghaldaqstant, it-tieni eccezzjoni preliminari sollevata mis-socjetà konvenuta ghandha tigi michuda wkoll.

Bit-tielet eccezzjoni taghha s-socjetà konvenuta tikkontesta r-raguni ghalfejn skond is-socjetà attrici d-destintarju tal-merkanzija ma hallasx ghaliha u b'hekk tichad li hi b'xi mod responsabbli verso s-socjetà attrici ghall-ammont minnha pretiz. Is-socjetà konvenuta tichad li l-hlas ma giex effettwat minhabba nuqqas jew tort da parte taghha izda tikkontendi li d-destinatarju ma hallasx ghall-merkanzija ghaliex din kellha nuqqasijiet ta' xi xorta u ghalhekk il-hlas ma sarx minhabba ragunijiet unikament attribwibbli lis-socjetà attrici u b'hekk ghandha tassumi r-responsabilità tan-nuqqas taghha.

---

²⁴ Tieni eccezzjoni preliminari sollevata mis-socjetà konvenuta.

Wara li ezaminat il-provi prodotti mill-partijiet kontendenti l-Qorti hi tal-fehma li din l-eccezzjoni tas-socjetà konvenuta wkoll ma tistax tigi milqugha peress illi ma tirrizultax debitament ippruvata. Ghalkemm minn korrisondenza skambjata bejn is-socjetà konvenuta u l-agent taghha gewwa l-Ingilterra u bejn is-socjetà konvenuta u s-socjetà attrici²⁵, jidher li d-destinatarju tal-merkanzija kien qed jallega li l-istess ma kenitx tal-kwalità pattwita, din baqghet mera allegazzjoni minghajr ebda prova konkreta dwar il-fondatezza taghha. Il-Qorti ma tistax tasal biex tattribwixxi n-nuqqas ta' hlas tal-merkanzija ma' l-allegat nuqqas ta' kwalità ta' l-istess merkanzija meta mill-atti processwali jirrizulta li s-socjetà attrici irnexxielha tbiegh dik il-parti mill-merkanzija li giet irkuprata minghand id-destinatarju.

Minn ezami ta' l-atti processwali, u senjatament tax-xhieda ta' Mario Manara²⁶ u ta' Mark Barbara²⁷, entrambe rapprezentanti tas-socjetà attrici, u tax-xhieda ta' David Fleri Soler, *sales manager* tas-socjetà konvenuta²⁸, jirrizulta li r-raguni principali ghalfejn is-socjetà attrici ma thallsitx tal-merkanzija in kwistjoni – liema hlas kellu jsir tramite l-procedura tal-*letter of credit* – kien il-fatt li d-destinatarju thalla jirtira il-merkanzija mill-agent tas-socjetà konvenuta gewwa l-Ingilterra minghajr il-produzzjoni tad-dokumenti opportuni li jiggarrantixxu l-hlas tal-merkanzija.

Il-pregudizzju kkawzat lis-socjetà attrici b'dan in-nuqqas – ossia li d-destinatarju thalla jirtira l-merkanzija minghajr il-produzzjoni tad-dokumenti opportuni – gie aggravat bil-fatt li l-Bank li hareg il-*letter of credit* ma riedx ihallas qabel ma d-destinatarju jaghtih il-waiver ghal xi diskrepanzi zghar li kien hemm bejn il-*letter of credit* u l-polza ta' kariku – waiver li fic-cirkostanzi d-destinatarju ma kellux interess li jaghti – u bil-fatt li xi zmien wara li giet

---

²⁵ Dok. "FV3" a fol. 79 u 80 tal-process, Dok. "FV2" a fol. 81 tal-process u Dok. "FV1" a fol. 82 tal-process.

²⁶ Xhieda moghtija waqt is-seduta tad-9 ta' Mejju 2007, fol. 28 sa' 30 tal-process.

²⁷ Xhieda moghtija waqt is-seduta tat-23 ta' Mejju 2009, fol. 32 sa' 35 tal-process.

²⁸ Xhieda moghtija waqt is-seduta tat-18 ta' Gunju 2007, fol. 57 sa' 59 tal-process.

ikkonsenjata l-merkanzija lid-destinatarju, dana falla u s-socjetà attrici baqghet ma gabritx flusha.

Ix-xhieda ta' Mario Sant, rapprezentant ta' l-HSBC Bank (Malta) p.l.c. ukoll tixhed hafna dawl fuq ir-raguni principali ghalfejn is-socjetà attrici baqghet ma thallsitx tal-merkanzija: *il-letter of credit originali* (ghal dak esebita a fol. 36 tal-process) *harget minn bank ingliz li jismu National Westminster bank u ntbaghat lill-Lombard Bank li mbaghad il-Medistone gabuha lilna. Il-letter of credit li hareg il-ban Ingliz kien jaghti dritt lill-beneficjarju u cioè lil Medistone Malta Limited illi jiehdu din l-ittra lil kwalunkwe bank illi jridu f'Malta. Peress illi l-Medistone tahdem ma' l-HSBC gabu l-ittra lilna. Flimkien ma' l-ittra l-Meditone gabutilna d-dokumenti kollha necessarji illi jmorru maghha. Dawna ccekkjajnihom u min-naha taghna mbaghad baghtnihom lin-National Westminster Bank fl-esteru sabiex il-Medistone jithallas. Id-dokumenti rikjesti kienu invoice in four copies, insurance certificate u full set of transport documents. Il-hlas kellu jsir minn National Westminster Bank u kien ghalhekk illi baghtna l-ittra lura flimkien mad-dokumenti. L-iktar dokument importanti f'din l-operazzjoni kien il-bill of lading li kien jintitla l-possessura taghha illi jirtira l-merkanzija. Li naf f'dan il-kaz huwa li National Westminster Bank ma hallsitniex ghax qalet li kien hemm xi diskrepanza. Fejn per ezempju skond il-letter of credit il-port of discharge kellu jkun Oldham mentri fuq it-transport document kien jaqra Liverpool. Dan it-transport document huwa l-bill of lading. Jiena kont gejt infurmat mill-Medistone illi l-kumpanija Ingliza li kellha tircievi l-merkanzija ritiratha. Jiena ghidtlu li dan ma setghax ikun il-ghax is-sett shih tad-dokumenti illi ahna konna baghtna koenu ghadhom ghand il-bank Ingliz. Li naf zgur huwa illi d-destinatarju li kellu jircievi l-merkanzija ritira din il-merkanzija minghajr ma kellu f'idejh bill of lading. Kif ghamel dan jiena ma nafx. L-unika ostakolu li sabulna l-bank Ingliz però kienet id-diskrepanza fil-port of discharge, però ma nafx kif id-destinatarju rcieva l-merkanzija minghajr it-transport document. F'wahda mill-ittri li rcevejna mill-National Westminster Bank kienet tghid illi huma kienu talbu ghal waiver minghand ir-ricevitur fuq din il-kwistjoni tad-differenza fil-port of*

discharge sabiex huma jkunu jistghu jhallsuna, imma jidher li ma kellhomx risposta minghand ir-ricevitur, ghax hekk qalulna. ... F'dan il-kaz partikolari minhabba d-diskrepanza fil-port of discharge in-Netwest dehrilha li ma kellhiex thallas sakemm din id-diskrepanza tigi irrangata. F'dan il-kaz kienu qed jippretendu waiver mill-applicant jew id-destinatarju, liema waiver baqghet ma gietx. Vera illi dina kienet diskrepanza insignifikanti però l-bank deherlu li kellu jaqbad maghha sabiex izzomm il-pagamen u xejn ohra. Però normalment meta jkun hemm diskrepanza dina titranga mall-ewwel sabiex il-merkanzija tkun tista' tigi ritirata però ma sarx hekk f'dan il-kaz. Jidher illi r-ricevitur digà kellu l-merkanzija f'idejh, allura ma kellux interess li jur jirranga l-letter of credit. Ahna bhala bank konna in order. In-Natwest min-naha taghhom kienu in order, però kien ir-ricevitur li ma rtirax id-dokumenti ghax kellu f'idejh il-merkanzija diga²⁹.

L-agir ta' l-agent tas-socjetà konvenuta gewwa l-Ingilterra, ossia l-fatt li halla lid-destinatarju jirtira l-merkanzija minghajr il-produzzjoni tad-dokumentazzjoni opportuna, jikkostitwixxi nuqqas tad-doveri ta' min ikun inkarigat bit-trasport u konsenja tal-merkanzija fil-konfront ta' l-ispedizzjonjier, u jmur kontra kull prassi solita f'dan it-tip ta' negozju fejn il-hlas generalment isir bil-procedura tal-letter of credit. David Fleri Soler, sales manager tas-socjetà konvenuta, in effetti xehed jiena naf illi din il-kwistjoni x'inhil u naf ukoll illi l-agent taghna fl-Ingilterra kien irrilaxxa l-merkanzija lir-ricevitur minghajr ma kkonsenja d-dokumenti necessarji. ... Jiena naf illi l-agenti taghna fl-esteru kienu rrikonoxxew l-izball li ghamlu, però spjegazzjoni bil-miktub qatt ma kellna u ma nafx ghaliex irrilaxxaw il-merkanzija minghajr ma kellhom id-dokumenti. Ma niftakarx li qatt tlabthom spjegazzjoni bil-miktub. M'hijjex xi haga normali fix-xoghol taghna illi tigi rilaxxata merkanzija minghajr dokumenti³⁰.

---

²⁹ Xhieda moghtija waqt is-seduta ta' l-20 ta' Jannar 2009, fol. 108 sa' 111 tal-process.

³⁰ Xhieda moghtija waqt is-seduta tat-18 ta' Gunju 2007, fol. 57 sa' 59 tal-process.

Min-Nota ta' Sottomissjonijiet tas-socjetà konvenuta – senjatament mill-paragrafi 6.7 sa' 6.18 tan-Nota ta' Sottomissjonijiet – johrog car li bl-iskop li tezonera lilha innfisha minn kull responsabilità fil-konfront tas-socjetà attrici, tipprova tixhet ir-responsabilità għall-fatt li s-socjetà attrici baqghet ma thallsitx għall-merkanzija in kwistjoni fuq il-bank li hareg il-*letter of credit*, ossia National Westminster Bank, u fuq il-bank għand min is-socjetà attrici marret biex issarraff il-*letter of credit*, I-HSBC Bank (Malta) p.l.c.

Il-Qorti assolutament ma taqbilx ma' din il-pretensjoni tas-socjetà konvenuta għaliex mix-xhieda mogħtija minn Mario Sant – riprodotta iktar 'l fuq – jirrizulta ferm car li la n-National Westminster Bank u wisq inqas I-HSBC Bank (Malta) p.l.c. ma naqsu mill-obbligi tagħhom fil-konfront tas-socjetà attrici, u li għalkemm kien hemm diskrepanza bejn il-*letter of credit* u l-polza ta' kariku in bazi għal liema National Westminster Bank kien qed izomm lura milli jhallas lis-socjetà attrici, din id-diskrepanza ma kenitx ta' impediment assolut għall-hlas tant illi b'semplici waiver da parte tad-destinatarju l-Bank kien dispost li jeffettwa l-hlas. In effetti l-hlas ma giex effettwat mhux tant minhabba d-diskrepanza riskontrata, izda iktar minhabba l-fatt li d-destinatarju ma tax il-*waiver* biex id-diskrepanza tigi regolarizzata u dana billi ma kellux interess in kwantu l-merkanzija già kienet tinsab fil-pussess tieghu.

Apparte minhekk il-fattispecie tal-kaz in ezami huma għal kollox differenti mill-fattispecie tal-kaz deciz mill-Qorti Kummercjali bis-sentenza fl-ismijiet **Lawrence Ellul Sullivan noe v. Francis Flynn noe**, fl-14 ta' Marzu 1989 u kkonfermat mill-Qorti ta' l-Appell fit-23 ta' Marzu 1992, citat mis-socjetà konvenuta fin-Nota ta' Sottomissjonijiet tagħha u għaldaqstant dak li nghad minn dawk il-Qrati f'dak il-kaz ma japplikax għall-kaz in ezami.

Fid-dawl ta' dan kollu għalhekk jirrizulta car li l-affermazzjoni tas-socjetà konvenuta li hi ma hijiex il-legittimu kontradittur tas-socjetà attrici u li bl-ebda mod ma hi responsabbli fil-konfront tagħha, hija għal kollox

insostenibbli u konsegwentement it-tielet eccezzjoni minnha sollevata ghandha tigi michuda.

Dak kollu appena osservat iwassal ukoll ghac-cahda tar-raba' u hames eccezzjonijiet sollevati mis-socjetà konvenuta u cioè l-eccezzjoni li *ma huwiex minnu li s-socjetà eccipjenti aggixxiet b'traskuragni, b'imperizja jew b'negligenza u ma ikkommettiet ebda nuqqas fil-konfront tas-socjetà attrici kif qed jigi allegat mis-socjetà attrici u kwindi, is-socjetà eccipjenti mhijiex responsabbl fil-konfront tas-socjetà attrici u l-eccezzjoni li semmai jekk jirrizulta li sehhu xi nuqqasijiet ta' xi xorta dawn gew kommessi minn terzi sewwasew mid-ditta EUF Group Limited ta' Essex, UK, ghall-liema nuqqasijiet ta' terzi s-socjetà eccipjenti ma tirispondix.*

Ghal kull buon fini jigi puntwalizzat li ghalkemm waqt is-seduta tat-23 ta' Mejju 2007³¹ giet michuda t-talba tas-socjetà konvenuta ghall-kjamata in kawza tas-socjetà EUF Group Limited, b'daqshekk ma jfissirx li l-iskop tal-hames eccezzjoni sollevata mill-istess socjetà konvenuta – ossia li jekk hemm xi forma ta' responsabilità versu s-socjetà attrici, din ghandha tingarr mis-socjetà EUF Group Limited u mhux minnha, gie ezawrit, u ghaldaqstant jehtieg li l-pretensjoni avanzata b'dik l-eccezzjoni tigi trattata wkoll.

Mill-gdid jigi ribadit li mill-provi prodotti jirrizultaw inkontestati s-segweni fatti:

- Is-socjetà attrici inkarigat lis-socjetà konvenuta biex tittrasporta l-merkanzija deskritta fil-polza ta' kariku a fol. 14 tal-process minn Malta ghall-Ingilterra, senjatament ghal Oldham, u tikkonsenjaha lid-destinatarju;
- Is-socjetà EUF Group Limited hija l-agent tas-socjetà konvenuta gewwa l-Ingilterra u giet inkarigata mis-socjetà konvenuta sabiex tiehu hsieb it-trasport u konsenja finali tal-merkanzija f'Oldham;
- Is-socjetà EUF Group Limited ippermettiet lid-destinatarju jirtira l-merkanzija deskritta fil-polza ta' kariku

---

³¹ Fol. 31 tal-process.

minghajr il-produzzjoni tad-dokumenti opportuni li jiggarrantixxu l-pagament lis-socjetà attrici.

Fid-dawl ta' dawn il-fatti ma hemmx dubju li s-socjetà attrici ghandha relazzjoni guridika esklussivament mas-socjetà konvenuta u ma ghandha ebda relazzjoni guridika mas-socjetà EUF Group Limited. Lanqas ghandu jkun hemm dubju li s-socjetà konvenuta hija responsabbli versu s-socjetà attrici ghall-agir jew nuqqas ta' l-agenti taghha jew sub-kuntratturi mqabbda minnha. Ghalhekk, is-socjetà konvenuta ma tistax targumenta b'success li ma ghandha ebda forma ta' responsabilità versu is-socjetà attrici ghal dak li gara fil-kaz in ezami billi tipprova tixhet ir-responsabilità esklussivament fuq is-socjetà EUF Group Limited. Il-kwistjoni ta' min bejniethom – ossia s-socjetà konvenuta u s-socjetà EUF Group Limited – effettivament wassal ghas-sitwazzjoni in ezami hija kwistjoni interna bejniethom li bl-ebda mod ma taffettwa lis-socjetà attrici u b'hekk ma ghandhiex tkun ta' impediment ghat-talbiet tas-socjetà attrici kif diretti fil-konfront tas-socjetà konvenuta kif nascenti mill-ftehim ta' garr milhuq bejniethom³².

Fid-dawl ta' dan appena osservat ghalhekk ir-raba' u hames eccezzjonijiet sollevati mis-socjetà konvenuta ghandhom jigu michuda.

Jifdal issa li tigi trattata l-ahhar eccezzjoni sollevata mis-socjetà konvenuta u cioè l-eccezzjoni li s-somma pretiza mis-socjetà attrici ma hijiex dovuta peress illi l-istess socjetà attrici ma haditx il-passi opportuni sabiex timmitiga d-danni minnha allegatament sofferti, kif kienet obbligata li taghmel. Minn ezami tal-provi prodotti però jirrizulta li din l-eccezzjoni wkoll hija ghal kollox infondata fil-fatt u fid-dritt, u bhala tali ma tisthoq qx li tigi milqugha.

Kif già osservat is-socjetà konvenuta tikkontendi li s-socjetà attrici messha agiet direttament fil-konfront tad-destinatarju originali tal-merkanzija *qua* l-kompratur tal-

---

³² Middlesea Insurance p.l.c. v. Advance Shipping Limited noe et, Citaz. Nru. 679/00 deciza mill-Prim' Awla tal-Qorti Civili fit-30 ta' Mejju 2002 u George Bonnici et noe v. Joseph Vella et noe, Citaz. Nru. 669/95 deciza mill-Prim' Awla tal-Qorti Civili fit-12 ta' Dicembru 2001 u kkonfermata mill-Qorti ta' l-Appell fil-25 ta' Frar 2005.

merkanzija u/jew kontra l-bank li hareg il-*letter of credit* fil-mument li dan ma effettwawx il-pagament, u mhux iddur fil-konfront taghha bhala, skontha, l-ehfef triq³³. Madanakollu jigi ribadit li fic-cirkostanzi partikolari ta' dan il-kaz – nascenti l-ewwel qabel kollox mill-fatt li d-destinatarju originali tal-merkanzija thalla jirtiraha minghajr il-produzzjoni tad-dokumenti opportuni li jiggerantixxu l-hlas lis-socjetà attrici – is-socjetà attrici ma setghetx tagixxi kontra l-bank li hareg il-*letter of credit* u dan ghar-ragunijiet già iktar 'il fuq esposti u lanqas kontra d-destinatarju originali tal-merkanzija peress illi ftit taz-zmien wara l-konsenja tal-merkanzija lahaq falla. Mill-gdid jigi osservat li l-pregudizzju kkawzat lis-socjetà attrici minhabba n-nuqqas ta' l-agent tas-socjetà konvenuta gie aggravat minhabba dawn ic-cirkostanzi partikolari u ghalhekk altru milli s-socjetà attrici ma haditx il-passi opportuni biex timmitiga d-danni sofferti minnha.

In effetti fil-fehma tal-Qorti, is-socjetà attrici ghamlet l-unika haga li fic-cirkostanzi setghet taghmel biex timmitiga d-danni sofferti minnha minhabba l-agir jew ahjar nuqqas ta' l-agent tas-socjetà konvenuta, u cioè li tbiegh li tista' mill-merkanzija in kwistjoni lil terzi u tnaqqas dak li jirnexxilha ddahhal minn tali bejgh mis-somma minnha pretiza in linea ta' danni³⁴. Ghaldaqstant is-sitt ul-ahhar eccezzjoni sollevata mis-socjetà konvenuta ghandha tigi michuda wkoll.

Ghal dawn ir-ragunijiet il-Qorti taqta' u tiddeciedi l-kawza billi filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet kollha sollevati mis-socjetà konvenuta, tilqa' t-talba tas-socjetà attrici u tikkundanna lis-socjetà konvenuta thallas lis-socjetà attrici s-somma ta' Lm4,772.00, illum ekwivalenti ghal €11,115.77, bl-imghax legali dekoribbli mit-12 ta' Ottubru 2006, id-data tan-notifika ta' l-Avviz, sad-data ta' l-effettiv pagament.

---

³³ Para. 6.18 tan-Nota ta' Sottomissjonijiet tas-socjetà konvenuta, fol. 140 tal-process.

³⁴ Vide xhieda ta' Mario Manara waqt is-seduti tad-9 ta' Mejju 2007, a fol. 28 sa' 30 tal-process u ta' l-24 ta' Frar 2009, a fol. 115 sa' 117 tal-process u xhieda ta' Mark Barabara waqt is-seduta tat-23 ta' Mejju 2007, a fol. 32 sa' 35 tal-process.

Kopja Informali ta' Sentenza

L-ispejjez ta' dawn il-proceduri, inkluzi dawk ta' l-ittri
ufficjali datati 14 ta' Awissu 2002 u 26 ta' Gunju 2006
rispettivament, jibqghu a karigu tas-socjetà konvenuta.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----